

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Deres referanse:

Vår referanse:
24/102974 - 6

Sted, dato:
Oslo, 30.08.2024

Høring - Forslag til endring av straffegjennomføringsloven og forskrift om straffegjennomføring mv. (bruk av elektronisk kontroll og digitale kontrolltiltak i kriminalomsorgen)

Politidirektoratet viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 8. mai 2024, deres ref.:24/1963-KABU, "*Forslag til endring av straffegjennomføringsloven og forskrift om straffegjennomføring mv. (bruk av elektronisk kontroll og digitale kontrolltiltak i kriminalomsorgen)*", med frist for å sende inn hørings svar 02. september d.å.

Høringen er forelagt for politidistriktene og Politidirektoratet har fått tilbakemelding fra Øst- og Innlandet politidistrikt. Hørings svarene følger vedlagt.

Formålet med forslaget er å legge til rette for en mer hensiktsmessig bruk av elektronisk kontroll og digitale kontrolltiltak i kriminalomsorgen, å styrke samfunnsvernet ved løslatelse og endt straffegjennomføring, å redusere tilbakefall til ny kriminalitet og å styrke ettervernet. Samtidig er det et ønske om å bruke digitale løsninger for å legge til rette for mer effektiv ressursbruk i kriminalomsorgen.

Endringsforslagene omfatter en tydeliggjøring av skillet mellom gjennomføring av hele straffen med elektronisk kontroll (helgjennomføring) på den ene siden, og gjennomføring av den siste delen av straffen med elektronisk kontroll (sluttgjennomføring) på den andre. Videre foreslås det at adgangen til både helgjennomføring og sluttgjennomføring utvides.

Det foreslås en hovedregel om at alle som gjennomfører ubetinget fengselsstraff etter en konkret vurdering vil kunne avslutte straffegjennomføringen utenfor fengsel med elektronisk kontroll (sluttgjennomføring), uavhengig av hva vedkommende er dømt for.

Videre foreslås det særregler for unge domfelte under 25 år etter en trappetrinnmodell, slik at adgangen til å gjennomføre straff med elektronisk kontroll utvides jo yngre domfelte er. Straffegjennomføring med elektronisk kontroll skal også kunne

gjennomføres i institusjon. Endelig omfatter forslaget en innføring av adgang for kriminalomsorgen til å bruke digitale kontrolltiltak ved straffegjennomføring i samfunnet, og ved utganger og prøveløslatelse fra fengsel og fra forvaring

Politidirektoratet slutter seg til forslagene, og har kun få kommentarer utover å tiltre vedlagte høringsinnspill fra Øst politidistrikt i sin helhet.

Ad. innføring av hovedregel om sluttgjennomføring med elektronisk kontroll:

Politidirektoratet slutter seg til forslaget om at alle som gjennomfører ubetinget fengselsstraff etter en konkret vurdering vil kunne avslutte straffegjennomføringen utenfor fengsel med elektronisk kontroll, uavhengig av hva vedkommende er dømt for. Politidirektoratet understreker viktigheten av at hensynet til fornærmede er sentralt i en slik vurdering.

Direktoratet viser videre til Øst politidistrikts høringsinnspill pkt. 1, s. 2 første avsnitt, som tiltres:

"Alternativet til sluttgjennomføring med elektronisk kontroll er imidlertid at domfelte får innvilget prøveløslatelse eller blir løslatt rett fra fengsel etter endt tid uten den sikkerheten som elektronisk kontroll innebærer. Sluttgjennomføring med de rammene for kontroll og oppfølging som ligger i elektronisk kontroll, vil gjennomgående være mer betryggende for fornærmede enn alternativene. Det avgjørende sett fra vårt perspektiv er at det uansett må foretas en grundig vurdering av det enkelte tilfelle der momenter som egnethet, sikkerhet og risiko inngår. Dette er særlig viktig der domfelte er dømt for seksuallovbrudd eller alvorlige eller gjentatte voldslovbrudd. Vi legger til grunn at under enhver omstendighet vil en søknad om sluttgjennomføring med elektronisk kontroll bli avslått dersom sikkerhetsmessige grunner taler mot det, det er grunn til å anta at domfelte vil unndra seg gjennomføringen eller det ellers ikke er tilrådelig, herunder at det vil stride mot den allmenne rettsoppfatning å innvilge slik søknad."

Til orientering vises til Innlandet politidistrikt sitt høringsinnspill side 2 pkt. 2.2.1 hvor politidistriktet i motsetning til Politidirektoratet foreslår at Kriminalomsorgen i enkelte saker bør pålegges å innhente uttalelse fra politiet og påtalemyndigheten før sluttgjennomføring innvilges:

"... Per i dag er personer domfelt for seksuallovbrudd eller voldslovbrudd mot barn og personer man bor sammen med unntatt fra ordningen om sluttgjennomføring. Dersom forslaget gjennomføres slik at også disse personene kan innvilges sluttgjennomføring med elektronisk kontroll, vil dette etter vår vurdering kreve mer av vurderingene om vedkommendes egnethet, sikkerhet og risiko. Særlig der fornærmede er en del av domfeltes husholdning vil sluttgjennomføring med elektronisk kontroll kunne medføre en økt risiko for nye lovbrudd mot fornærmede. Fenomenkunnskapen omkring familievold og mishandling i nære relasjoner og sedelighetslovbrudd i nær relasjon tilsier at man i vurderingen av om sluttgjennomføring vil være forsvarlig må ta betydelig hensyn til fornærmede.

I disse sakene foreslås at kriminalomsorgen pålegges å innhente uttalelse fra politiet og påtalemyndigheten før sluttgjennomføring innvilges"

Direktoratet kan ikke se at det er behov for et påbud som Innlandet politidistrikt skisserer. Det legges til grunn at Kriminalomsorgen på eget initiativ innhenter nødvendige uttalelser, og at momenter som egnethet, sikkerhet og risiko, hvor hensynet til fornærmede er sentralt, alltid inngår i vurderingene.

Når det gjelder Justisdepartementets forslag om å utvide grensen for tillatt gjennomføringstid for sluttgjennomføring utenfor fengsel med elektronisk kontroll fra inntil 6 til inntil 12 måneder tiltrer direktoratet forslaget, og forutsetter at utvidelsen praktiseres på en måte som sikrer trygge rammer for fornærmede og samfunnet.

Ad. utvidelse av de rettslige rammene for helgjennomføring:

Politidirektoratet tiltrer forslaget om å utvide tillatt domslengde for å gjennomføre hele straffen med elektronisk kontroll fra inntil 6 måneder til inntil 9 måneder, og viser til høringsinnspill fra Øst politidistrikt, s.2, 3 avsnitt som tiltres:

"Øst politidistrikt støtter forslaget, men har lagt vekt på at det ikke innebærer noen endring i vurderingen av sikkerhet og tilrådelighet og ikke minst at domfelte som er dømt for nærmere bestemte seksual- og voldslovbrudd, fortsatt vil være fullstendig avskåret fra å gjennomføre hele straffen med elektronisk kontroll.

Dette gjelder blant annet tilfeller der domfelte er dømt for seksuallovbrudd eller voldslovbrudd begått mot barn eller en person som domfelte bodde eller fortsatt bor sammen med. Når det gjelder mulige negative virkninger av at domfelte gjennomfører straff i hjemmet, er det viktig at regelverket som beskytter barn og samboere videreføres. Barn som berøres av en beslutning om straffgjennomføring med elektronisk kontroll, skal gis mulighet til å uttale seg før beslutningen tas. Samboere må videre samtykke til ordningen"

Videre støtter Politidirektoratet foreslåtte justeringer mht. begrensningen knyttet til ulike lovbruddkategorier, herunder legges til grunn at det i hvert enkelt tilfelle skal foretas en grundig vurdering av om helgjennomføring er forsvarlig og tilrådelig. Som departementet peker på kan handlinger som omfattes av straffeloven kap. 26 være av svært ulik karakter og alvorlighetsgrad.

Kun t.o. viser direktoratet til Innlandet politidistrikt sitt høringsinnspill, s. 2, pkt. 2.3.1, 3 avsnitt, som i motsetning til direktoratet foreslår å beholde § 313 som en skranke for helgjennomføring:

"Deretter foreslår departementet at straffeloven § 313 (søskenincest) fjernes som en skranke for helgjennomføring. Vi er ikke enig i at søskenincest, straffeloven § 313 er å anse som ett straffebud i det nedre sjiktet av alvorlighetsgrad. Det vises til at det for overtredelse av bestemmelsen kreves at man har hatt seksuell omgang med søsken, eller fått søsken til å utføre handlinger som svarer til seksuell omgang med seg selv. Bestemmelsen omfatter ikke seksuell handling, det er altså en bestemmelse som i kraft av sin ordlyd rammer de mer graverende formene for seksuelle relasjoner mellom nærstående."

Departementet fremhever at bestemmelsen også rammer tilfeller som ikke bærer preg av skjeve maktforhold og der begge parter har samtykket. I Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) kap. 16.7 s. 448 understrekes det imidlertid at «[i] de fleste tilfeller hvor bestemmelsen vil komme til anvendelse i praksis, vil det trolig foreligge et ujevnt forhold mellom de involverte, for eksempel aldersforskjell, slik at forholdet bærer preg av utnyttelse fra den ene partens side. I disse tilfellene er det ikke meningen at den utnyttede parten skal kunne straffes». Også etter denne konteksten vil derfor personer domfelt etter denne bestemmelsen ha gjort seg skyldig i ett seksuallovbrudd som ikke er å anse som mindre alvorlig etter vår oppfatning. Vi er av den oppfatning at den begrensingen som i dag gjelder for personer domfelt for søskenincest fortsatt bør gjelde, slik at disse ikke kvalifiserer til helgjennomføring med elektronisk kontroll."

I tillegg til dette antar vi at flere av disse domfelte likevel vil kunne omfattes av forslaget om at personer mellom 18 og 21 år skal kunne ilegges gjennomføring med elektronisk kontroll uavhengig av lovbrudds kategori, punkt 6.5"

Direktoratet kan ikke se at det er behov for å beholde §313 som en skranke for helgjennomføring, som Innlandet politidistrikt skisserer, da handlinger som omfattes av straffeloven §313 kan være av svært ulik karakter og alvorlighetsgrad. Direktoratet legger til grunn at Kriminalomsorgen er grundig i sin vurdering av egnethet, sikkerhet og risiko, hvor hensynet til fornærmede er sentralt i vurderingen.

Ad. Særregler for unge domfelte under 25 år

Politidirektoratet tiltrer forslaget om å innføre særregler mht. sluttgjennomføring og helgjennomføring for domfelte under 25 år, slik at adgangen til å gjennomføre straff med elektronisk kontroll utvides jo yngre domfelte er innenfor spennet 18 til 25 år. Direktoratet vil imidlertid understreke viktigheten av at det i den enkelte sak foretas grundige konkrete vurderinger for å sikre at hensynet til samfunnsikkerhet og hensynet til fornærmede ivaretas under en eventuell elektronisk straffegjennomføring.

Ad. Bør elektronisk kontroll være en straffereaksjon som idømmes av domstolen

Departementet foreslår at helgjennomføring forblir en straffegjennomføringsform som besluttes av kriminalomsorgen. Politidirektoratet slutter seg til forslaget.

Direktoratet viser til Øst politidistrikt sitt høringsinnspill s. 3, pkt.4, avsnitt 2 og 3, som tiltres:

"... Straffegjennomføring med elektronisk kontroll skal være et reelt alternativ til straffegjennomføring i fengsel. Det er kriminalomsorgen og ikke domstolene som har best forutsetninger for å vurdere om domfelte bør gjennomføre straffen utenfor fengsel med elektronisk kontroll. Domstolene har ved pådømmelse normalt ikke tilfredsstillende og oppdatert kunnskap om hvorvidt straffegjennomføring med elektronisk kontroll er hensiktsmessig og forsvarlig.

Det er også en rekke andre momenter som taler mot å gjøre elektronisk kontroll til en egen straffereaksjon. Som departementet er inne på i høringsnotatet, avgjøres blant annet svært mange saker ved tilståelsespådommelse der det verken er forsvarer eller påtalemyndighet til stede. Den brede utredningen som en idømmelse av helgjennomføring med elektronisk kontroll forutsetter, ville derfor medført at en rekke av disse sakene ikke ville latt seg gjennomføre som tilståelsespådommelser."

Direktoratet vil påpeke at argumentene for helgjennomføring også gjør seg gjeldende ved sluttgjennomføring, hvor det antas at domstolene har enda mindre forutsetninger for å avgjøre hvorvidt og på hvilket tidspunkt en siktet kan gå over på straffegjennomføring med elektronisk kontroll.

Ad. Krav om fast bopel – gjennomføring i institusjon

Departementet har invitert høringsinstansene til å gi en vurdering av hvilke hindrer som står i veien for at straffegjennomføring med elektronisk kontroll i institusjon – herunder i barnevernsinstitusjon – kan brukes i større grad. Direktoratet viser til og tiltrer Øst politidistrikt sitt høringsinnspill s. 4, pkt. 5:

"Øst politidistrikt ser det slik at dersom domfelte bor på institusjon og denne boligen anses egnet til gjennomføring av straff med elektronisk kontroll, bør det ikke stilles strengere krav til å få innvilget slik gjennomføring enn i andre tilfeller.

På samme måte som ved gjennomføring i bolig, vil det være kriminalomsorgen og ikke institusjonen, som er ansvarlig for kontrollen av straffegjennomføringen. Straffegjennomføringen vil ikke ha noen innvirkning på adgangen til institusjonsopphold eller de tiltak eller hjemler institusjonen rår over."

Ad. Øvrige vilkår for og kontroll med straffegjennomføring utenfor fengsel

Politidirektoratet har ingen bemerkninger til de foreslåtte vilkår for kontroll med straffegjennomføring utenfor fengsel. Direktoratet legger til grunn at vilkår og kontrolltiltak vil være tilpasset den enkelte, være "nødvendige og forholdsmessige", og begrunnet i en konkret og aktuell risiko for brudd.

Ad. Forslag om en generell hjemmel for bruk av digitale kontrolltiltak ved straffegjennomføring i samfunnet, utganger og prøveløslatelse

Politidirektoratet tiltrer Departementets forslag om å etablere en generell hjemmel i straffegjennomføringsloven som gir kriminalomsorgen kompetanse til å beslutte bruk av digitale kontrolltiltak ved blant annet straffegjennomføring utenfor fengsel. Direktoratet understreker viktigheten av Departementets uttalelse om betydningen av fysisk menneskelig oppfølging under straffegjennomføringen og at kriminalomsorgen må bruke digitale kontrolltiltak med omhu. Digitale kontrolltiltak skal ikke benyttes dersom andre, mindre inngripende tiltak, anses tilstrekkelig til å oppnå formålet.

Med hilsen

John-Magnus Brekken Løkenflaen
Seksjonssjef

Liv Johanne Atterås
Politiinspektør

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.